

ORIZONT

REVISTĂ A UNIUNII
SCRIITORILOR DIN
ROMÂNIA

SERIE NOUĂ, 32 PAGINI

27 Iunie 2008

NR. 6 (1509),

ANUL XX

1 LEU

Editată în colaborare cu
Centrul pentru Dialog
Multicultural "Orizont"

6

www.revistaorizont.ro

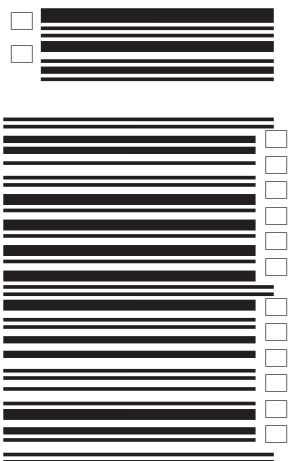
MIORITA LA PADOVA

Foto Paolo Donà - Padova, Prato della Valle

ITALIA DE CEALALTĂ PARTE 14-21

Număr realizat cu sprijinul Consiliului Local al Municipiului Timișoara

DORU COVRIG
ARTĂ, O ÎNTRARE PE CARE
NU O POȚI FORȚA

Pe vremea aceea era aproape imposibil să lucrezi în bronz. Ca să faci lucrări din bronz trebuia să furi bronzul de undeva. La primărie era un tip, și el artist, care făcuse rost de un bust al lui Stalin de vreo 200 de kg. Mi-a spus că mi-l dă la topit dacă-l facem juma/juma. Zis și făcut. M-am dus la primărie într-o duminică cu o mașină manuală de tăiat metal și am tăiat bustul în bucăți. Capul l-am tăiat în două, ca să nu se vadă că a fost Stalin și după aceea am început împărțeala. Unul a luat un umăr, altul o ureche, unul mustața, altul căciula. L-am transportat cu mașina la atelier și am ascuns bucățile de bronz în grădină printre bălării. Era ca un ritual sacru. Am făcut rost de creuzete și am început topitul cu mustața, că prea era un semn distinctiv.

4-5, 31

IULIAN BĂICUS
ELIADE ȘI NOICA ÎN ARHIVA
C.N.S.A.S.

... Efectul secundar, pervers chiar al acestei operațiuni de filaj și de încălcare a dreptului la intimitate a fost de fapt obținerea unei cantități foarte mari de informații, care altfel s-ar fi pierdut. Tot din corespondența dintre Constantin Noica și Sanda Stolojan aflăm câteva momente semnificative ale meciului dintre filosof și Securitate, inclusiv momentul când acesta a fost întors de la graniță și acuzat că a vrut să scoată clandestin din țară mai multe obiecte din patrimoniul cultural național, și că de fapt Constantin Noica ar fi plănuț să scrie o carte despre opera amicului său de tinerețe, că lectura tuturor cărților ar fi durat aproximativ doi ani și că nu era atât de familiarizat cu conceptele de istoria religiilor, pentru care ar fi trebuit să depună un efort suplimentar în vederea documentării.

6-7

BRUNO MAZZONI
PRECUM ZARURILE
ARUNCATE PE MASA DE
JOC

14-15

CLAUDIO MAGRIS
ADEVARATA NOASTRĂ
MALADIE

16

LORENZO RENZI
MIORITA LA PADOVA

17

GIOVANNI RUGGERI
ROMANIA, O IMAGINE
TRADATA

21

DE CEALALTĂ PARTE SAU DESPRE IMAGINEA ROMÂNILOR ÎN ITALIA: ÎN TRE REALITATE ȘI PERCEPȚIE

Suita de dialoguri pe care le-am inițiat stă sub semnul metaforic al conceptului «de cealaltă parte», un concept lansat de Claudio Magris, complex, cu multiple conotații complementare: identitate, frontieră, comunicare, mediere, cunoaștere și recunoaștere reciprocă, colaborare și confruntare, poziții și contrapoziii, acord și polemică. Este un demers susținut de un întreg discurs despre comparatism și imaginea comparatistă, despre relația cu Celălalt, cu Diferitul, cu Străinul. Într-o asemenea perspectivă, «de cealaltă parte» presupune o călătorie dificilă, care vede finaluri fericite, deschise benefic, dar și naufragii și eșecuri: călătorul se dovedește de cele mai multe ori în stare să treacă frontiera, să învingă teama și tendința de a păstra distanța față de Celălalt, de cel Diferit, și să-i vină în întâmpinare, să-l întâlnească; alteori însă, nu reușește să facă acest pas și se închide în sine însuși, victimă a propriilor prejudecăți, idiosincrasii și incertitudini.

De o extremă acuitate a analizei este intervenția lui Umberto Eco din 16 mai 2008, din cunoscutul cotidian "La Repubblica", intitulată *Arta sublimă de a denigra inamicul*: "A avea un inamic este important nu numai pentru a ne defini propria identitate, ci și pentru a ne crea un obstacol în funcție de care să ne măsurăm sistemul de valori și, înfruntându-l, să ne demonstrăm propria valoare. Iar atunci când inamicul nu există, trebuie să îl construim. [...] Extinzând la o întreagă etnie caracteristicile unora dintre membrii săi care trăiesc într-o situație de marginalizare, se construiește astăzi în Italia imaginea inamicului român, țap ispășitor ideal pentru o societate care, copleșită de un proces de transformare inclusiv etnică, nu mai reușește să se recunoască".

De la această abordare a problemei în cheie identitară "crizologică" ar putea începe o întreagă discuție.

LORENZO RENZI

Profesor de filologie romanică, Universitatea din Padova.

— **Cum vedeți evoluția comunității românești din Italia, cu toată problematica pe care aceasta o impune în contextul formelor de integrare socio-economică?**

— Istoria recentă a marcat schimbări rapide, statele ex-comuniste au fost integrate într-un timp relativ scurt în Uniunea Europeană și, ca atare, aceste țări – care păreau atât de îndepărtate de noi, mult mai departe decât o arată numărul efectiv de kilometri care ne separă – au redevenit apropiate, vecine. În cazul Italiei, mai întâi prin migrația întreprinzătorilor italieni dominant în zona de vest a României, apoi prin aflulxul românilor în Italia, cu precădere în regiunile nord-orientale ale Peninsulei. Într-o evaluare viitoare se va putea vedea mai bine că aceste noi raporturi au fost și continuă să fie importante și pozitive. Este însă necesară o viziune mai cuprinzătoare și pe termen lung, pentru că la privirea pe termen scurt se văd mai degrabă problemele. Așa s-a întâmplat, de exemplu, cu imigrația în România a întreprinzătorilor italieni, care a fost inițial percepută într-o lumină nu tocmai bună, unii fiind considerați, nu pe nedrept, oameni de afaceri fără scrupule, apoi aceste aspecte au fost redimensionate și cred că astăzi se poate vorbi despre o contribuție utilă României, după cum a fost cu siguranță utilă celor care au investit plecând din Italia. Un fenomen important, așadar, a cărui dinamică pare a înregistra o treptată diminuare.

În ceea ce privește imigrația românilor în Italia, aceasta a comportat diverse probleme care, în parte, nu puteau fi prevăzute. S-a crezut că va fi o imigrație mai ușor de gestionat decât aceea a altor popoare, în special din aria mediteraneană, ale căror probleme de natură religioasă și de mentalitate presupun o integrare mai dificilă, care nu poate eluda, în unele cazuri, chiar chestiunea complexă a terorismului în Europa. Cu toate acestea, și imigrația românilor în Italia a cunoscut momente dificile, mai ales, în mod paradoxal, după intrarea României în Uniunea Europeană.

Dacă vrem să spunem lucrurilor pe nume, cred că dificultatea majoră se datorează imigrației populației rome, așa cum s-a întâmplat în Germania cu mulți ani în urmă. Dat fiind că etnicii romi sunt cetățeni români, a existat în Italia o percepție a întregii comunități românești în legătură directă cu numeroasa prezență a romilor. Italienii îi cunosc bine pe "țigani", pe care îi identifică în continuare cu acest nume, în special pe cei nomazi, în mișcare între Italia și țările vecine, și totuși, din ideea greșită de a nu opera distincția dintre rom și, în acest caz, români, s-au amestecat lucrurile creând confuzie și provocând o problemă enormă.

Aceasta, în contextul în care Italia, deși se aștepta la o sosire în masă a romilor pe teritoriul său, nu a pregătit acel tip de primire necesară pentru această populație care are nevoie de un tratament specific, adecvat unui *modus vivendi* diferit de cel al altor etnii și care nu s-a schimbat (sau s-a schimbat puțin) de-a lungul secolelor. De aceea, necesită o formă de susținere permanentă, așa cum se face pentru nomazii de prin părțile noastre. În Italia există de mult timp asociații cu caracter național, ca *Opera Nomadi*, care se ocupă de aceste aspecte. Astfel, dacă Italia ar fi cerut și primit un ajutor și sprijin financiar din partea Europei, orientat spre problematica romilor români (dar guvernul italian nu l-a cerut!), s-ar fi putut acționa în problema romilor în timp util și, cred, cu un relativ succes. Acest lucru nu s-a întâmplat și, în schimb, prezența romilor a cauzat un număr de incidente care au fost atribuite *tout court* comunității românești, declanșând un adevărat "caz" internațional. În acest "incident" internațional, consider că guvernul italian a acționat fără prudența care se impunea și, probabil, fără cunoașterea temeinică a situației, ceea ce, personal, mi-a provocat o durere profundă.

— **Cum caracterizați evoluția relațiilor culturale italo-române în perioada de după 1989?**

— Am văzut cu plăcere, citind ziarele, nu doar că produsul intern brut al României a crescut semnificativ, ci și că perioada de mare dificultate – care părea insuperabilă după căderea comunismului, dat fiind că se tot prelungea – se poate spune că a fost depășită. Este, cu siguranță, un proces

complex, în cadrul căruia o parte din populație își îmbunătățește nivelul de viață, iar o altă parte riscă să trăiască, dimpotrivă, mai greu chiar decât înainte, cel puțin pe termen scurt, însă, în ansamblu, se poate actualmente vorbi de o creștere intensă a economiei românești, de o îmbunătățire a nivelului de viață pentru o bună parte a populației, și aceasta s-a reflectat imediat și în ceea ce privește activitatea culturală. În anii de sărăcie și tristețe din timpul comunismului, erau puține lucrurile pe care România le îndrepta spre Italia, însă după 1989 s-a înregistrat o mare deschidere, inițiată prin activitatea promovată de Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția și de Accademia di Romania din Roma. Aceste instituții reprezintă pentru mine adevărați poli ai culturii române în Italia, am participat de-a lungul timpului la diverse manifestări pe care le-au organizat și pot spune că activitatea lor a devenit tot mai articulată și vivace, susținută fiind de persoane de valoare; numărul inițiativelor culturale pe care le propun este, de asemenea, remarcabil, ceea ce constituie, evident, un motiv de bucurie. Se simte o atmosferă nouă, după cum se simte dispariția aceluși complex de inferioritate care s-a creat și s-a acumulat, desigur, în cursul anilor, așadar impresia generală este că lucrurile merg din rău în... bine, că există o evoluție ascendentă.

La scară mai largă se poate observa, în același timp, că însăși linia culturală este în schimbare, de la o cultură în trecut poate prea "elitistă" la formele actuale de cultură în direcția opusă, de multe ori facilă, care urmărește un succes superficial. Acestea sunt probleme cu caracter general care privesc Italia, România, dar și lumea contemporană în ansamblul său, aspecte inerente globalizării, desigur, interesant de analizat și care ar merita o discuție aparte.

— **Ce ne puteți spune despre presa periodică românească existentă actualmente în Italia și rolul pe care îl are în agregarea și reprezentarea comunității românești?**

— Nu sunt, desigur, un expert în această chestiune, însă am încercat în mai multe intervenții să atrag atenția asupra existenței unei prese periodice constituite din publicații săptămânale sau lunare care apar la Roma și în alte câteva centre ale Italiei septentrionale. Cumpăr, în general, aceste ziare, așa cum cred că fac și românii de aici, la

chioșcurile din zona gării, cumpăr câte șase-sapte de fiecare dată și le citesc cu atenție, găsesc că sunt de un real interes, deși unii, probabil, le-ar putea privi cu îngăduință. Am aici în vedere faptul că, atunci când Italia a avut o emigrație – eram tânăr în perioada aceea – care a atins, dacă nu mă înșel, circa patruzeci de milioane de persoane în decursul a numai câteva decenii, indiferența Italiei oficiale pentru fenomenul emigrației era cvasi-absolută, sau, mai bine zis, erau și persoane care se ocupau cu seriozitate de această problematică, însă nu cultura oficială, iar aceasta a fost, cu siguranță, o atitudine injustă. Atenția pentru concetățenii care trăiesc în afara granițelor țării trebuie să fie vie și constantă, iar aceste publicații reflectă procesul de formare a unei comunități românești în Italia, destinată fie stabilizării, fie întoarcerii. În vremurile anterioare emigrația era, în general, fără întoarcere, demonstrându-și caracterul permanent. Astăzi, însă, situația poate să se dovedească total diferită, dat fiind că există o mult mai mare mobilitate, o mai mare flexibilitate a fluxurilor migratorii, cum se întâmplă în cazul românilor care se îndreaptă spre Italia apoi spre Spania sau viceversa, acestea fiind țările cele mai frecventate, existând și probabilitatea ca mulți să se reîntorcă în România, odată cu realizarea condițiilor concrete de îmbunătățire a nivelului de viață, care este deja în act. Toate acestea consider că sunt aspecte interesante de urmărit, nu numai pentru a nota italianismele din presa românească – care suscită interesul lingviștilor – ci și pentru a vedea în ce măsură se poate vorbi de o comunitate și care ar fi trăsăturile sale specifice. Trebuie să subliniez că am apreciat în mod deosebit spiritul de echilibru al acestor ziare în abordarea și tratarea unor probleme critice, asumându-și atât responsabilitatea de "ghid" al conaționalilor în chestiunile practice, de viață cotidiană, cât și, mai ales, responsabilitatea majoră de reprezentant al propriei comunități în cadrul societății italiene.

ROBERTO SCAGNO

Profesor de limba și literatura română, Universitatea din Padova.

— **În ce termeni ați descrie astăzi situația românilor din Italia, între realitate și percepție?**

— Succesul Olimpiadei de iarnă de la

Torino (din februarie 2006) probabil nu ar fi existat fără aportul muncitorilor români, indispensabil în ceea ce privește colaborarea la construirea, într-un interval de timp extrem de scurt, a unor noi structuri sportive și de cazare pentru turiști, atât în oraș, cât și în zonele montane unde s-au desfășurat competițiile sportive, ca și la amplificarea și îmbunătățirea infrastructurilor. Totul s-a desfășurat fără victime și incidente grave. Și, totuși, o asemenea știre a avut foarte puțin ecou în Italia și a fost practic ignorată în România. În schimb, în ultimul an, spațiile ziarelor și ale emisiunilor de televiziune au fost adesea ocupate de dezbateri furibunde între susținătorii "pumnului de fier" și "toleranței zero" împotriva criminalilor provenind din România, în majoritate identificați ca aparținând comunității rome, și susținătorii principiului just al responsabilității juridice personale și ai normei democratice, fundament al civilizației occidentale, care interzice orice fel de discriminare bazată pe "diferența" etnică, socială și religioasă. Aceste dezbateri sunt aproape întotdeauna caracterizate de contrastul intolerant între poziții ideologice care sfârșește prin a ajunge în prim-plan atunci când argumentarea rațională este substituită de mitologiile totalizante și de emotivitatea irațională.

Înainte de orice altă considerație se impune, în opinia mea, să fie bine stabilite câteva puncte de reper: atenția față de orice abatere periculoasă spre forme extinse de intoleranță rasistă și de criminalizare a "diferențelor", și, deci, sancționarea imediată a oricărei tendințe de "a-și face singuri dreptate"; și, în același timp, garantarea siguranței pentru toți cetățenii, nu numai printr-o acțiune mult mai eficientă a magistraturii și a forțelor de ordine, ci și printr-o activitate preventivă de control social și de colaborare internațională. Dincolo de acest cadru general care ar trebui să fie acceptat fără nici un fel de rezervă, începe dezbateră fără prejudecăți, spațiul necesar pentru pluralitatea argumentațiilor.

Oamenii de cultură italieni care, într-un fel sau altul, au avut contacte nesporadice cu realitatea românească, ar trebui să încerce să obțină o mai mare vizibilitate a intervențiilor pe care le fac, inclusiv în presa românească, fără însă a cădea în greșeala – opusă celei tendențial "rasiste" – și anume greșeala "mitologizării pozitive". Consider profund eronată contrapunerea, la stupiditate rasistă, a miturilor literare romanice/romantice, de la Cervantes la Budai-Deleanu, sau a celor "ambiguu pozitive" ale melodramei italiene, de la Rossini la Verdi. De asemenea, îmi pare cu totul nepotrivită utilizarea paradigmei "etnice" (așa cum fac adesea anumiți jurnaliști, esești și academicieni din Peninsula) sau de-a dreptul evocarea umbrei teribile a Shoah-ului, cu riscul unei inconștiente și iresponsabile "banalizări a răului", care este anticamera "negaționismului". Cu siguranță, nu trebuie culpabilizat un întreg popor sau întregi grupuri etnice, dar în același timp nu trebuie să închidem ochii în fața unor practici sociale aberante precum exploatarea minorilor și a femeilor pentru furturi și jafuri, sau a bătrânilor, a persoanelor mutilate sau handicapate pentru cerșetorie. Lupta împotriva superputerii mafioare italiene și a organizațiilor camorristice nu exclude lupta împotriva traficului internațional de ființe umane care îi are adesea ca protagoniști pe etnicii romi din România. Dacă la douăzeci de ani de la căderea regimului ceaușist "problema romă" nu este încă rezolvată, vina nu este în principal a instituțiilor italiene

care nu au utilizat fondurile europene, ci a autorităților și a societății civile române, puțin sensibile, în general, la gravele probleme sociale interne (și nu doar la cele privind minoritatea romă).

Ceea ce aș vrea să evidențiez în mod special este, totuși, un alt aspect. Mi se pare utopic să ne așteptăm de la presă ori de la televiziunile naționale la un interes constant și constructiv față de rezultatele pozitive ale imigrației române în Italia. Barbarizarea informației spre exacerbarea a tot ceea ce este negativ, pervers, macabru și sângeros, constituie, din păcate, o direcție de mers accelerată și de neoprit... Ca atare, este datorită imperioasă a oamenilor de cultură – proveniți din mediul academic, dar și scriitori, poeți, esești etc. – de a ieși din "turnul de fildeș" și din propriile "fortărețe" mitologice și a intra în "for", privind în jur. În marile orașe, dar și în cele mai mici localități din provincie trăiesc și lucrează zeci de mii de familii de români care și-au transformat șederea în Italia din temporară în permanentă (cel puțin în perspectiva următorilor ani), care se sacrifică pentru a le da posibilitatea de a studia copiilor lor (prezenți, de acum, nu numai în clasele primare și licee, ci și în Universități și centre de cercetare), trimit lunar sume importante rudelor de acasă, contractează împrumuturi bancare pentru a-și cumpăra casă în Italia, devin întreprinzători în cele mai diverse sectoare (cu precădere în servicii, comerț și construcții), caută să păstreze vii tradițiile culturale și religioase ale țării de origine. Ne revine nouă sarcina de a ieși din "turnul de fildeș", în primul rând pentru a-i cunoaște pe românii din Italia și apoi pentru a-i ajuta la o integrare care este în același timp italiană și europeană.

Ar fi, de asemenea, benefic un dialog mai susținut între oamenii de cultură italieni și români asupra problemelor imigrației române în Italia, dincolo de adeziunea la mesajele comune de "solidaritate antirasistă", nu întotdeauna atent formulate. În acest sens ar fi de dorit ca și partea română să iasă din "turnul de fildeș", depășind frecvența oscilație între închiderea naționalistă și indiferența socială.

DAN OCTAVIAN CEPRAGA

Profesor de limba și literatura română,
Universitatea din Padova.

— **Care este opinia unui intelectual italo-român despre felul în care presa italiană reflectă realitatea românilor de aici?**

— Dacă ar fi să răspund gândindu-mă doar la această ultimă perioadă, să zicem din ianuarie 2007 până azi, n-aș putea decât să constat că imaginea României și a românilor în presa italiană este nu numai foarte negativă, dar și dureros de nedreaptă. Nu cred că este cazul să mai amintesc aici că de multe luni toți românii din Italia se află în centrul unei rușinoase campanii de denigrare și discriminare mediatică. Deși această campanie de presă este făcută din motive efemere, de propagandă politică și electorală, sunt convins totuși că ea reflectă convingeri și sentimente mai profunde, răspândite la nivel popular. De aceea, aș vrea să privesc puțin mai în urmă și să încerc să explic, din punctul de vedere al unui român care a trăit mai toată viața sa în Italia, cum de s-a ajuns în această situație.

Trăiesc la Bologna, oraș bogat și civilizată din nordul Italiei, din 1977, de la vârsta de 9 ani. Îmi aduc aminte și acum de prima mea zi de școală din Italia, de curiozitatea și de căldura sufletească cu care am fost

primit de către ceilalți elevi și de maestra (în gândul meu, eu proaspăt sosit de la Școala generală nr. 3 din București, îi spuneam încă "tovarășa profesora"). Acum îmi dau seama că, de fapt, ei nu văzuseră niciodată un "român", eram ceva ciudat, un copil parasutat dintr-o lume despre care nu știau nimic. Mulți ani la rând, eu și părinții mei am trăit cu senzația că suntem singurii români din Bologna. Eram considerați exotici și interesați, de aceea probabil am și fost acceptați și răsfățați de către italienii. În ziare, la televizor, în cărți, despre România pur și simplu nu se vorbea. Despre români nu se cunoștea aproape nimic, nici ce limbă vorbesc, nici care este istoria, literatura, cultura lor, nici măcar înfățișarea lor sau felul de viață pe care îl trăiesc. Deși îndepărtată și cu contururi foarte vagi, imaginea românilor era oricum pozitivă, uneori chiar idealizată, mai ales de către pașnica burgheză comunistă din Bologna. Această situație de necunoaștere și ignorare a rămas multă vreme neschimbată. Chiar și după 1989, foarte puțini, în Occident, au încercat să reconstruiască o imagine mai completă, mai clară și desăvârșită a Europei, integrând oamenii și țările din Est într-o istorie și o perspectivă culturală comună.

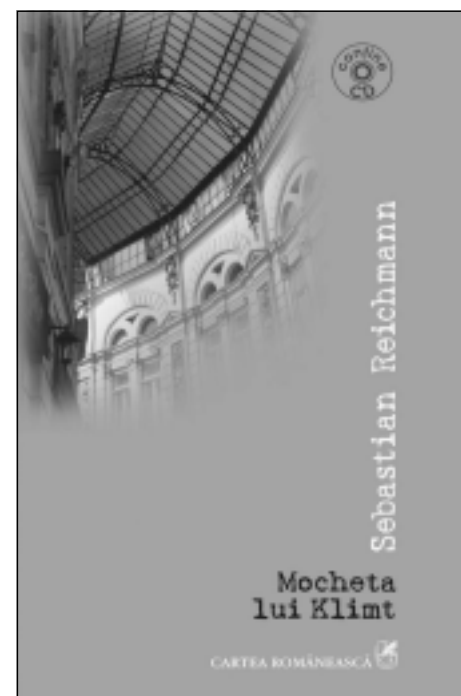
Între timp, orașele din nordul Italiei s-au umplut de români, bineînțeles de toate felurile: buni și răi, cinstiți și răufăcători, cerșetori, țigani, dar și studenți, turiști, profesori, oameni de afaceri. Mărturisesc

că, eu personal, mă bucur, în sinea mea, dimineața când ies pe stradă în centrul Bolognei și aud vorbind românește. Nevastă-mea, italiancă, uneori declară cu un aer orgolios-sfidător compatrioților săi puțini mirați: *Mio marito è romeno!* ("Soțul meu e român!"). În calitate de cuplu mixt ne simțim, într-un fel, o avant-gardă socio-antropologică. Pentru majoritatea italienilor, în schimb, românii au rămas niște necunoscuți, un fel de noi barbari care au ocupat, pe neașteptate, străzile, piețele, parcurile și casele lor, fără ca ei, italienii, să fi avut timpul și posibilitatea să-i cunoască, să-și formeze o idee personală, mai clară și nuanțată despre noii-veniți.

Tocmai pe această lipsă de cunoaștere, am putea spune pe acest vid imagologic, presa italiană a clădit o imagine falsă și deformată despre români. Din fericire, uneori ziarele mai rezervă câte o surpriză plăcută. De exemplu, în *Corriere della Sera* din 21 aprilie 2008, după ce în primele pagini am citit ca de obicei cu înțrăstare despre decretul de expulzare a românilor, iar cronicarii m-au înștiințat despre faptul că aproape toți românii din Italia sunt criminali și răufăcători, am ajuns în sfârșit la paginile culturale. Aici erau reproduse câteva pasaje din ultima carte, publicată postum în Italia, a lui Gregor von Rezzori, în care marele scriitor născut în Bucovina vorbea despre tinerețea sa petrecută în Bucureștiul anilor 30. Acolo,

Continuare în pagina 20

NOU la CARTEA ROMÂNEASCĂ

Urmare din pagina 19

scrie von Rezzori, el învățase o mare lecție. Crescut cu mitul civilizației occidentale, convins de faptul că din Est au venit barbarii care au distrus Imperiul roman, pe străzile Bucureștiului a avut revelația unui alt adevăr istoric: că de fapt occidentalii erau urmașii barbarilor care au cotopt o civilizație rafinată și înfloritoare, și că Occidentul de fiecare dată s-a îmbogățit de pe urma contactelor și aporturilor venite din Orient.

Ce păcat că nu numai italienii, dar și majoritatea românilor care în fiecare zi ajung în Italia, nu l-au citit pe von Rezzori!

ANTONELLO BIAGINI

Istoric, Universitatea "La Sapienza" din Roma.

— În ce termeni ați descrie astăzi situația românilor din Italia, între realitate și percepție?

— Aș putea evidenția pe scurt anumite aspecte care nu întotdeauna au fost puse în lumină de analizele din această perioadă. Imaginea românilor în Italia s-a bucurat de o simpatie "latină" de fond: însă coincidența unor episoade de "cronică neagră" cu presiunea alegerilor și cu alarmismul față de invazia "perceptută" a unor grupuri de imigranți a creat condițiile unei cvasi psihoze colective. Ulterioara confuzie între romi și români a agravat această percepție.

Neîncrederea – mai mult sau mai puțin difuză – față de românii din Italia poate fi o consecință inclusiv a alarmismului indus în acest sens de mass-media. Este inevitabilă o tendință de ameliorare – chiar dacă aceasta corespunde unor dinamici nu de scurtă durată – datorită deopotrivă progresului social și economic pe care cea mai mare parte a populației românești l-a atins în acești ani.

PAOLO DONÀ

Jurnalist, "Il Gazzettino" din Padova.

— Sunteți un jurnalist care are și calitatea de a se fi licențiat în limba și literatura română la Universitatea din Padova, în 1982. Așadar, dintr-o dublă perspectivă, cum vedeți reflectarea realității românești în presa italiană?

— Cheia lecturii se găsește în însuși conceptul de "știre". Va fi nevoie de mult timp și va fi greu să echilibrăm necesitatea jurnalistului de a da știri despre acte criminale și știri despre "acte bune". Este normal ca o știre despre un act criminal să facă mai multă senzație decât o știre bună. Marele pariu în al treilea mileniu, din acest punct de vedere, va fi acela de a nu ne mai gândi în mod automat la un român atunci când se vorbește de o crimă sau de un episod de violență. Este o pecete nedorită, care dezavantajează și lezează profund majoritatea românilor și care se cere eliminată: 23 de milioane de persoane cinstite nu pot să fie stigmatizate în fiecare zi, în fiecare oră, în fiecare minut, de "nebunia socială" a unei minorități care în primul rând nu-și stimează și nu-și iubește propria țară. Istoria, arta, tradiția, folclorul nu pot să fie umbrite în percepția internațională de câteva mii de delincvenți. Trebuie însă multă răbdare: este o zestre pe care românii o au și care le-a fost până acum câțiva ani un partener necesar de viață. Această răbdare n-a fost uitată, ea este și va fi de mare folos pentru un viitor într-o lumină mai justă și mai bună.

ALVARO BARBIERI

Romanist, Universitatea din Padova

— Care este opinia dumneavoastră despre felul în care presa italiană reflectă

realitatea românilor din Peninsula?

— Senzaționalism și dezinformare: acestea sunt, în general, axele portante ale presei cotidiene italiene. Asupra situației și realității românilor rezidenți în Italia se reflectă, din păcate, defectele vizibile în mod obișnuit în publicistica noastră. Cred că nu ar fi multe de adăugat aici.

ERVINO CURTIS

Istoric, Președintele Asociației culturale Italo-Române "Decebal" din Trieste.

— În primul rând, aș dori să menționez că, în panorama asociațiilor culturale create de români și italieni în Italia, după "Fundatia Europeană Drăgan", constituită în 1967, Asociația Italo-Română "Decebal" din Trieste, al cărei președinte sunteți, este cea mai veche asociație activă din Italia, cu o bogată activitate culturală și de cercetare. În contextul prezent al realității românești din Peninsula, v-aș întreba cum caracterizați abordarea presei italiene?

— Presa italiană reflectă, desigur, marea ignoranță a poporului italian în ceea ce privește România și românii, cu excepțiile de rigoare, bineînțeles. Românii – confundați cu etnicii romi, cu slavii ori puși laolaltă cu ceilalți imigranți, marocani, kurzi, tunisieni etc. – sunt, în general, tratați așa cum presa din nordul Italiei îi trata pe italienii veniți din sud în anii '50. Este normal ca totalul semnificativ al românilor din Italia să comporte, statistic vorbind, un număr de asemenea crescut în cazul delictenților, ca și un număr cu siguranță mult mai important de persoane care lucrează și plătesc taxe statului italian, inclusiv cele pentru pensio-nari, apoi un număr apreciabil de noi cetățeni care umplu clasele în descreștere ale elevilor noștri, împiedicând o redimensionare nu mai puțin negativă a personalului didactic, un număr în continuare determinant de asistenți sociali, care compensează carentele în acest sens ale societății italiene și dificultățile familiilor în îngrijirea persoanelor în vârstă, un număr consistent de lucrători în agricultură și păstorit, care au împiedicat o preocupantă criză a sistemului agrolim-binar italian, un număr substanțial de muncitori în construcții și industrie care acoperă deficitul de personal determinat de disponibilitatea scăzută a italienilor de a lucra în acest sector, și, în consecință, un număr deloc neglijabil de accidente – uneori soldate cu moartea – la locul de muncă etc. Ar trebui ca TOȚI ÎMPREUNĂ să recompunem și să reconsiderăm imaginea de ansamblu pe care o dau aceste remarcabile numere.

MARIO DEAGLIO

Profesor de Economie Internațională la Universitatea din Torino, Editorialist la cotidianul "La Stampa".

— În contextul prezent al realității românești din Italia, îndelung disputată și controversată, dumneavoastră, ca editorialist al cotidianului "La Stampa", sunteți una dintre puținele voci care au exprimat, în presa italiană, un punct de vedere complex și articulat, bazat pe date și informații documentate. Citez, în acest sens, articolul din 8 noiembrie 2007 intitulat *Omul negru, Rom și Român*. Cum se prezintă astăzi imaginea românilor în Italia și cum este ea formată și deformată de mass-media, inclusiv în cheie identitară, etnică și culturală?

— Românii au luat locul albanezilor ca "oameni negri" în imaginarul colectiv, mai ales după intrarea României în Uniunea Europeană, odată cu aflulul masiv în Italia al cetățenilor români de etnie romă. Mass-

media continuă să nu facă nici o distincție între români și romi (chiar și atunci când etnicii romi nu sunt români, ci originari din alte zone ale Europei de Est) și, deci, deformează în mod grav realitatea. Inițial, în ceea ce privește românii, predomina un sentiment de stimă în special pentru capacitatea lor de muncă și ușurința cu care deprind limba italiană.

— Care ar fi, în opinia dumneavoastră, consecințele a ceea ce, în articolul citat, numiți "atenție extremă pentru faptele care îi implică negativ pe români" și "aplatizare a unei realități complexe"?

— Consecințele sunt cele care s-au verificat și în trecut în ceea ce privește "demonizarea" unei minorități: se induce, în rândul populației, un sentiment de teamă și necesitatea crescută de apărare și reacție. Trebuie însă notat că în Italia există un puternic antidot care constă în cele câteva sute de mii de români care se comportă legal și sunt, în general, foarte bine integrați, ceea ce nu a permis (până acum) ca românul să fie cu adevărat văzut ca "om negru".

— Pe de altă parte, observați foarte bine "extrema lipsă de atenție față de ceea ce se

întâmplă în România, cu siguranță țara din Europa de Est cea mai apropiată de Italia nu numai prin antica înrudire lingvistică, ci și prin recente legături economice". În acest sens subliniați că "între Italia și România s-a realizat o extraordinară integrare". În ce constă aceasta și care sunt perspectivele de evoluție în viitor?

— Este vorba aici despre integrarea economică care vede, pe lângă transferul forței de muncă din România în Italia, și transferul de capital dinspre Italia spre România la scară mult mai mare decât se crede în general. Aceasta este cu precădere opera societăților comerciale italiene mici și medii și, dacă nu vor exista interferențe politice, este probabilă, pe viitor, o activitate mai intensificată în România a unor mari societăți italiene, mai ales în domeniul energetic și infrastructural. O altă responsabilitate a mijloacelor de informare italiene este atenția foarte scăzută față de o țară în care prezența italiană este atât de importantă.

Anchetă realizată și tradusă de AFRODITA CARMEN CIONCHIN

Institutul Polonez din București
 împreună cu revistele
Observator cultural, Orizont și Contrafort

anunță laureatii
 celei de-a VII-a ediții (2008) a concursului
**Eseu despre cultura și istoria
 poloneză a sec. XX și XXI**

Premiul I: Larisa Turea
 pentru esul *Surásul lui Bruno Schulz*
 un sejur de patru săptămâni în Polonia, la Varșovia, la un curs
 de limbă și civilizație polonă (transport cu avionul)

Premiul al II-ea: Laurenția Voroneanu
 pentru esul *Katyn - în căutarea dreptății*
 200 de euro (echivalentul în RON)

Premiul al III-lea: Péter Demény
 pentru esul *În căutarea unei definiții*
 100 de euro (echivalentul în RON)

Mențiuni, constând în cărți:
Daniela Kluz, pentru esul *Călătorind prin România*
Paraschiva Fărcaș, pentru esul *Liberté, rönnošć, fraternitate*

FELICITĂRI CĂLDUROASE LAUREAȚILOR
 ȘI TUTUROR PARTICIPANȚILOR!!!
www.culturapoloneza.ro